

Četnost digramů

Digramy označujeme kombinace dvou různých fonémů. Tabulka 1 nabízí pořadí deseti nejčastějších digramů (sloupec FF)¹ a jejich různých podtypů (sloupce CC, CV, VC, VV, C = konsonant, V = vokál). Poslední řádek uvádí, kolik je celkem doloženo různých kombinací daného typu s údajem pro SSČ v závorce.

Jak je z tabulky patrné, oikonyma obsahují méně různých kombinací ve všech podtypech a navíc se pořadí četnosti jednotlivých kombinací neshoduje se SSČ. Takový stav se dal očekávat, jelikož srovnáváme jiné vzorky a jiné typy slov. Naopak by bylo překvapivé, kdyby přesná shoda existovala. Nicméně platí, že kombinace, které jsou časté v Oik, jsou časté i v SSČ. Všechny kombinace jakéhokoliv typu, jež jsou v první desítce četnosti v Oik, patří mezi prvních dvacet nejčastějších kombinací v SSČ. Výjimkami jsou /oF/, /vi/, /eT/ pro typ FF, /Št'/ pro typ CC, /ňi/ pro typ CV a /oF/, /in/ pro typ VC. Jejich mimořádný výskyt je prostým důsledkem faktu, že oikonyma velmi často končí na *-ovice* (srov. /vi/), *-ec* (srov. /eT/), *-ov* (srov. /oF/), *-in* (srov. /in/), *-nice* (srov. /ňi/) či *-ště* (srov. /Št'/). Nejvýraznější odchylku najdeme u kombinace /oF/ – v SSČ je až na 103. místě. Její častý výskyt je tady něco, co odlišuje oikonyma od apelativ. V Oik najdeme tuto kombinaci na konci slov ve více než 2 000 případech, ale v SSČ je jen 29 slov takto zakončených (např. *lov*, *domov*, *vyhazov*).

¹ K četnosti digramů bez ohledu na jejich typy viz též Těšitelová a kol., 1985, s. 147.

Tab. 1: Frekvence nejčastějších digramů různého typu (FF = kombinace dvou libovolných fonémů, CC = kombinace dvou konsonantů, CV = kombinace konsonantu a vokálu, VC = kombinace vokálu a konsonantu, VV = kombinace dvou vokálů; hodnoty v závorkách jsou pro SSČ)

Pořadí	FF	CC	CV	VC	VV
1.	se (23.)	Ts (2.)	se (14.)	iT (3.)	eu (3.)
2.	Ts (8.)	Tš (4.)	vi (15.)	ov (2.)	eo (1.)
3.	iT (4.)	Sk (3.)	ko (6.)	oF (103.)	
4.	ov (2.)	St (1.)	ra (8.)	eT (5.)	
5.	oF (280.)	TS (6.)	li (17.)	in (76.)	
6.	vi (26.)	Tš (10.)	ni (29.)	an (8.)	
7.	ko (14.)	Šk (11.)	le (16.)	ol (11.)	
8.	Tš (12.)	sl (16.)	ře (23.)	el (7.)	
9.	ra (16.)	Šť (26.)	ro (2.)	in (9.)	
10.	eT (24.)	tr (9.)	no (10.)	er (12.)	
Celkem	843 (1 095)	307 (401)	224 (289)	310 (383)	2 (22)

Zásadní rozdíl mezi oikonymy a apelativy nabízí sloupec VV. Z kombinací dvou vokálů jsou doloženy jen dvě, přičemž /eu/ se objevuje v 7 slovech, z nichž všechna začínají na /neu/ (*Neumětely, Neurazy, Neuměteliče, Neuměr, Neuslužice, Neubuz, Neustupov*). Kombinace /eo/ se objevuje ve dvou oikonytech odvozených od stejného základu (*Leopoldov, Leopoldka*). V SSČ je doloženo 22 různých kombinací typu vokál + vokál z celkového počtu 169 logicky možných.² Jak oikonyma, tak apelativní slovní zásoba se vyhýbají kombinacím dvou vokálů, ale u Oik je tato tendence daleko větší. U apelativ se s takovými kombinacemi setkáme především u slov, které se do češtiny dostaly relativně pozdě jako výpůjčky z jiných jazyků. To potvrzuje i VSC, kde je kombinací dvou vokálů ještě více.

Jak jsme již předeslali, drtivá většina kombinací dvou fonémů je doložena i v SSČ. Existují však 2 kombinace, které jsou unikátní jen pro Oik: /MT/ v *Mcely* a /Mx/ v *Mchov* (viz níže) a dále 9 kombinací, které se v SSČ nevyskytují, ale najdeme je v celkovém lexikálním korpusu,

² Vokálů má čeština 13, takže 13×13 . Slabičné /r/ a /l/ sem nezapočítáváme, jelikož se uvnitř slova s vokály ani se sebou samými nekombinují. Zde je třeba upozornit na to, že mluvíme jen o kombinacích uvnitř fonologických slov. Jelikož např. *přiučit* odpovídá dvěma fonologickým slovům (hranici zde signalizuje ráz), nebyla taková kombinace započítávána. V oikonytech výskyt rázu ve slovech jako *Neumětely* nepředpokládáme, poněvadž jen z historického hlediska zde můžeme vidět prefix *ne-*.

především v SSJČ: /MŠ/ (*Mštěnovice*, srov. *mžhourati*), /XS/ (*Bůhzař*, srov. *bůhzařma*), /Xd'/ (*Bohdíkov*, srov. *přetrdilo*), /ls/ (*Vilsnice*, srov. *hilsna*), /ld'/ (*Valdice*, srov. *faldík*), /xL/³ (*Šunychl*, srov. *šmajchl*), /řů/ (*Oldřůvky*, srov. *císařův*), /Lx/ (*Plchov*, srov. *vlchevník*), /Lš/ (*Blšany*, srov. *plšík*). Za povšimnutí stojí fakt, že kombinace /řů/ je sice v apelativech doložena, ale jen díky přivlastňovacímu sufixu *-ův*.

³ Velkým L je zde označeno slabičné /l/.